

De prins op het witte paard is jaloers en stalkt

Op sociale media is de 'crazy boyfriend' een rebels romantisch ideaal. Zo dreigt partnergeweld acceptabel te worden, vreest *Nicole van Gelder*.

VICE publiceerde deze week een artikel waarvan mijn nekharen overeind gingen staan. Er wordt beschreven hoe jongens op TikTok doen alsof ze een 'crazy boyfriend' of 'psycho ex' zijn. Een meisje zegt in het artikel: „Het is wel een beetje ziek en niet helemaal oké, maar ook wel aantrekkelijk, omdat hij laat zien dat hij ergens om geeft.” Het is de zoveelste bevestiging dat we jaloezie, controlerend gedrag en geweld nog steeds romantiseren.

Sommige TikTok-jongeren kregen inspiratie van de Netflix-serie *You* waarin Joe vrouwen stalkt omdat, zo zegt hij, hij alles over heeft voor de vrouw op wie hij verliefd is. Het is een voorbeeld van hoe partnergeweld, waaronder stalken, wordt afgebeeld in populaire media.

Onder andere Nederlandse hulporganisaties gaven kritiek op *You*: er wordt sympathie gewekt voor stalkers en minder mensen zullen aangifte durven doen. De acteur Penn Badgley die Joe speelt reageerde: „In een meer rechtvaardige maatschappij zouden we Joe zien als problematisch en geen belangstelling hebben voor de show. Maar dat is niet de maatschappij waarin we leven.”

Dat is inderdaad niet de maatschappij waarin we leven. Huiselijk geweld (ruim zestig procent is partnergeweld) is het grootste geweldsprobleem dat we kennen. In Nederland is een op de vijf vrouwen slachtoffer van stalking. Ongeveer een derde van de vrouwen heeft te maken met fysiek of seksueel geweld door een (ex-)partner, psychisch en economisch geweld niet meegerekend. In 75 procent van alle doodslag- en moordzaken met een vrouwelijk slachtoffer is de (ex-)partner de dader, met jaloezie als een van de meest voorkomende motieven.

Toch lijken we daar niet enorm van onder de indruk te zijn. 29 procent van de Nederlanders vindt partnergeweld in bepaalde omstandigheden acceptabel. Vijf procent van de Nederlanders onder de 25 jaar vindt verkrachting van een vrouwelijke partner acceptabel. (Overigens kan iedereen slachtoffer worden van partnergeweld in verschillende typen relaties, niet alleen vrouwen en niet alleen in heteroseksuele relaties.)

Het probleem is dus ernstig, en helaas staan we er vrij tolerant tegenover. Het lijkt erop dat onze tolerantie wordt gevoerd door hoe geweld wordt geportretteerd in populaire media, volgens verschillende onderzoeken uit de Verenigde Staten. Onderzoek met muziekvideo's die controlerend en vernederend gedrag bevatten, laat wat van die de beïnvloeding zien. Mannen en vrouwen (18 - 43 jaar) bekeken de clips. Als ze de videoclip leuk vonden en meeleefden, herkenden ze de signalen van controlerend en vernederend gedrag slechter. In dat geval waren ze ook minder overtuigd dat controlerend en vernederend gedrag mishandeling is. Ook bij onderzoek naar stalking blijkt het meeleven met een film een rol te spelen. De participanten (vrouwen van rond de 20) dachten in beginsel

al negatief over stalking. Ze bekeken een romantische film en een enge film, in beide kwam stalken voor. Na de romantische film dachten vrouwen minder negatief over stalking dan eerst, maar alleen als ze meeleefden en de film als realistisch beschouwden. Na de enge film dachten alle vrouwen negatiever over stalking dan ze deden. Verder geloofden vrouwen die het gedrag van de stalker acceptabel vonden, meer in mythes over stalking, zoals 'Als iemand de extreme kant op gaat met stalken, dan moet hij/zij wel heel gepassioneerd zijn over die persoon'.

Hoewel we gedrag interpreteren, heeft ook te maken met onze opvattingen over romantiek. Heteroseksuele vrouwen (18-50 jaar) werd gevraagd naar hun opvattingen over romantiek, controlerend gedrag, jaloezie, en hun ervaringen met partnergeweld. Vrouwen met romantische overtuigingen als 'liefde overwint alles', geloven vaker dat controlerend gedrag romantisch is. De vrouwen die daarbij dachten dat jaloezie in een relatie goed is, hadden vaker partnergeweld ervaren dan vrouwen zonder deze ideeën.

'Gaat iemand de extreme kant op met stalken, dan moet hij/zij wel gepassioneerd zijn'

De onderzoeken laten zien dat populaire media van invloed kunnen zijn op ideeën over (on)acceptabel gedrag in relaties. De beeldvorming is een probleem omdat het partnergeweld vaak wordt onderschat en stereotyperingen met betrekking tot relaties en partnergeweld in stand houdt. Als controlerend gedrag, jaloezie en stalking als romantisch bestempeld kunnen worden, dan blijven vrouwen extra risico lopen om slachtoffer te worden van partnergeweld tot aan moord toe.

De romantische beeldvorming ondermijnt het terugdringen van partnergeweld en ondergraaft de stimulans om erover te praten en hulp te zoeken.

De TikTok-trend om het geweldadige ex-vriendje uit te hangen en de positieve reacties van meisjes is dan ook heel zorgelijk. Beeldvorming in populaire en sociale media is niet allesbepalend, maar het levert wel een bijdrage.

We zullen de kennis die is opgedaan moeten gebruiken om voorlichting over (on)gezonde relaties te geven en om adequate weerwoorden tegen deze beeldvorming te formuleren. We moeten niet dulden dat partnergeweld wordt genormaliseerd, geromantiseerd en gebagatelliseerd. Er staan levens op het spel.

Nicole van Gelder is pedagoog en promovenda aan het Radboudumc op partnergeweld.

Beter de knieval dan de gebalde vuist

De samenleving is ten dode opgeschreven als mensen alleen aan zichzelf denken. Daarom is het toch goed om vreedzaam de straat op te gaan, meent *Henri Beunders*.

Op de Dam stonden ook verpleegkundigen en artsen die ooit de eed van Hippokrates hadden afgelegd: 'de zieken helpen' en 'nooit iemand kwaad doen'. Een van hen vertelde begin maart problemen met het ademen te hebben gekregen: corona. Dat betekende quarantaine, zwaaien. De meeste mensen in de gezondheidszorg waren toen tegen mondkapjes: want dat gaf een „vals gevoel van veiligheid”. Nu riepen ook zij als demonstrant met mondkapje: „I can't breathe!”

Was dit protest medisch verantwoord? Een van de antwoorden die ik hoorde luidde: „Soms is het opkomen voor het leven van anderen belangrijker dan het eigen leven.” Prijzenswaardig. Arts zijn is een risicoberoep geworden, het mens-zijn ook, zeker als je zwart ben in Amerika.

Relend Amerika en de vreedzame Damdemonstratie bewijzen dat er nog iets belangrijker is dan gezondheid, veiligheid en werk. Dat is zelfrespect en compassie. De mens in opstand wil niet zozeer iets krijgen, maar wil dat enige wat-ie nog bezit, zelfrespect, niet óók nog verliezen.

Daarom heeft de knieval die nu symbool is geworden van het protest tegen het ongehoord politiegeweld een religieus ritueel betekenis. Met de knieval toont de mens dat hij klein is en hulpbehoevend, en berouwvol. Maar de knieval betekent ook dat de gelovige alleen voor God knielt. Of voor het kwade verleden, zoals bondskanselier Willy Brandt (SPD) toonde met zijn knieval in 1970 in Warschau voor de misdaden van de nazi's. De knieval biedt toekomst.

Maar niets is eenduidig, zeker niet in tijden van crises. De knieval is ook de startpositie van de hardloper, en van de van de gemaskerde opstandelingen achter de barricades. Maar ook voor de politie en militairen is de knieval vaak de beste schietpositie.

Als twee crises elkaar kruisen vreet de grootste crisis zich door de kleinere heen. Het was vrijheid versus gezondheid, en iedereen was bang en een gehoorzame 'hokjesmens' geworden. Daarachter baanden de minder zichtbare crises hun weg naar voren: de werkloosheid, het blijvende racisme, de neergang van het hele Westen en de opkomst van China, de zorg om de rechtsstaat. En bovendien het steeds benauwender gevoel opgesloten te zitten in het zelfgekozen isolement, met verlies van zelfrespect in het verschiep. De coronacrisis gaat vooral om lucht om te

FOTO SARAH SILBBERG/GETTY IMAGES/AP

ademen. Daarom is de verstikkingsdood van George Floyd ultiem symbolisch. Ook voor de demonstratie op de Dam. Het toont dat wij ons, gelukkig, nog één touwtje, dan barst het hele lichaam er juichend uit.

De huidige crisis rond de gezonde lucht is wellicht beter te vergelijken met caissonziekte. Onder water komt er door de hoge druk meer stikstof in het bloed. Die stikstof wordt bij snelle terugkeer naar de oppervlakte en de normale luchtdruk niet snel genoeg via de longen afgevoerd, en vormt belletjes in de bloedvaten, wat de bloedsomloop hindert. Het kan dodelijk zijn.

Waarom het nu tot uitbarstingen en demo's komt, heeft ook met lucht te maken. In een dichtatuuur durft niemand te demonstreren. Dat gebeurt alleen als er vrijheid is.

Een goed politicus doet op het juiste moment het goede (niets doen kan dat ook zijn). Dit geldt ook voor burgers. Maar burgers zijn, bij alle eigen verantwoordelijkheid, iets meer geëxcuseerd voor riskant gedrag.

Politici hoeven niet te demonstreren. Zij kunnen en moeten beleid maken. Daar zijn ze voor. Burgers zijn vooral gewone mensen, en

COLUMN

Marjoleine de Vos

Plompverloren zonder mening

Het zinnetje waar ik nu vaak aan denk komt uit een liedje van cabaretgroep Don Quishocking: „Nou dan zit je plompverloren zonder mening”. Dat lied ging over vakanties in het buitenland waar je eigen krant niet hebt en dan zit je dus zonder mening „want die staat niet in een buitenlandse krant”. „Blijf toch gezellig in Nederland!” zongen ze na de opsomming van allerlei ellende in het buitenland - geen waterrettes, door een slang gebeten, dat soort dingen. „Wat doe je dan ook in de Apenijnen?” Ja, dat lied uit 1970 is weer aan alle kanten toepasselijk vandaag de dag.

Ook wat betreft de beetje ruzieachtige toon - de een gaat naar het buitenland, de ander zegt je lijkt wel gek. En ik zit zonder mening. Over alles eigenlijk.

De onzekerheid over wat dit nu eigenlijk voor virus is en hoe het te bestrijden, heeft bijna groteske vormen aangenomen, vooral omdat alles op alle gebieden speelt. We lezen voortdurend over filosofisch onverenigbare uitgangspunten ('elk leven is er één' tegenover 'waarom moet iedereen lijden voor de ouderen'), de een beschuldigt mensen die bij elkaar komen van sociaal gedrag, de ander zegt dat we op moeten houden iedereen op te sluiten en dat de kwetsbare mens zichzelf maar op moet sluiten, dat zou solidair zijn. De economie zo onder druk zetten is „zelfmoord”, zegt schrijver Lionel Shriver. „Mensen houd je toch aan de maatregelen” roept de IC-arts. De gezichtspunten - dat woord kan bijna niet letterlijk genoeg genomen worden - lopen zo ver uiteen dat je afvraagt hoe mensen er óóit in slagen een echt gesprek met elkaar te hebben. Dat wat ze voor hun ogen zien gebeuren, is totaal verschillend.

Ik verbaas en verheug me er maar weer eens over dat je aan zo'n klein gedicht zoveel hebt

Ik het weer eens de kletsende klasse die anderen verbiedt te vliegen, de kroeg in te gaan, 'normaal' te leven? De gebruikelijke betweters? Of zijn het degenen die werkelijk verstand van iets hebben die aandringen op deze maatregelen? En waar hebben ze dan verstand van?

Een mening staat wel degelijk in elke krant, maar het is nooit eens dezelfde mening. Waardoor zich een merkwaardig soort passiviteit van mij meester maakt, een 'ik zie wel', een 'ik wacht wel af, maar ik doe niet hysterisch'. 'Ja makkelijk' roept de ook innerlijk aanwezige meningsmachine dan meteen: jij hebt niets te klagen, jij kunt je permitteren om gewoon thuis te werken, enz.

Je krijgt vanzelf de neiging om naar een 'ze' te zoeken die je ergens de schuld van kan geven, die je hun maatregelen kunt verwijten, tegen wie je brutaalweg kunt zeggen: stik er maar in! Ik blijf niet langer thuis! Ik ga, ik ga... - maar wát ga ik dan eigenlijk? Heus niet in een vliegtuig zitten of in een druk café, als dat er al zou zijn. Ik zou sommige mensen wel graag weer eens in levende lijve spreken, maar dat zoveel sociaal gedoe is verdwenen - ach. Eigenlijk wel fijn, ik beken het beschaamd.

Soms denk ik aan een gedicht van Chr. J. van Geel, dat gaat over regendruppels die in een sloot vallen, 'Wijde regen' heet het. Hij noemt de druppels „baders die met koetsjes komen”. Een mooi beeld voor iedereen apart. Het is maar een heel kort gedicht: „*elk zijn plaats, ook in de sloot/ afstand houdt de kringen gaaf*”. Het is waar, nu ook in allerlei door de dichter nooit bevroede betekenissen.

En ik verbaas en verheug me er maar weer eens over dat je aan zo'n klein gedicht zoveel hebt, meer dan aan allerlei opinies, omdat het een beeld en een formulering biedt voor het leven zoals het nu is. Geen mening.

Marjoleine de Vos is redacteur van NRC.

Henri Beunders is emeritus-hoogleraar Publieke Opinie aan de Erasmus Universiteit.

niets menselijks is hun vreemd. Als het korset te lang te strak aangetrokken is geweest, en er knapt één touwtje, dan barst het hele lichaam er juichend uit.

Wat we op de Dam, en in Amerika, zien is de decompressie van het gevoel, bijna onvermijdelijk. Als je altijd alleen aan je eigen sociale en fysieke veiligheid denkt, is de samenleving ten dode opgeschreven. Wat de vonk in het kruivut wordt, is ook

in tijden waarin iedereen van crisis en oorlog spreekt niet precies te voorspellen. Nu het gevoel is geuit, is het weer tijd voor het gezonde verstand. En ook voor het besef van het veranderlijke, onvoorspelbare en tragische. Nu eens zijn gehoorzaamheid en verantwoordelijkheid noodzaak, dan weer verzet en protest. Nodig blijft het besef dat de grenzen tussen burgerplicht, burgerlijke ongehoorzaamheid en burgeroorlog niet zo hermetisch van elkaar zijn afgegrensd als we graag denken.

Corona heeft al bewezen hoe grensoverschrijdend besmettelijk een virus kan zijn. Dat geldt ook voor geweldadige strijd tussen mensen die dezelfde ruimte delen. In de anderhalvemetersamenleving is minder ruimte om vrijuit te ademen. Rustig ademhalen is dan het beste. De huidige knieval voor het goede is daarom een groots symbool dan de gebalde vuist.